

ANALÝZA ZISTENÍ O STAVE ŠKOLSTVA NA SLOVENSKU

Príprava a rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov/kýň

Jozef Miškolci

Vízia vzdelávania na Slovensku

Učítelia/ky sú **zanietení**, kvalifikovaní a oceňovaní profesionáli/ky, ktorí vedia **rozpoznať vlohy** učiacich sa a ovládajú **širokú škálu metód**, z ktorých vedia pre každého vybrať tú optimálnu.

Učítelia a učiteľky sa **neustále učia**, rozširujú si **kvalifikáciu**, reflektujú a vyhodnocujú svoje znalosti a postupy.

Aktívne komunikujú so všetkými aktérmi vo vzdelávaní, uplatňujú **partnerský prístup**, sú **morálnou autoritou a vzorom pre učiacich sa**.

Učítelia a učiteľky **majú aktívny kontakt s najnovšími vedeckými poznatkami** a učiacich sa **zapájajú do interaktívneho bádania**, experimentovania a objavovania nových poznatkov a súvislostí.

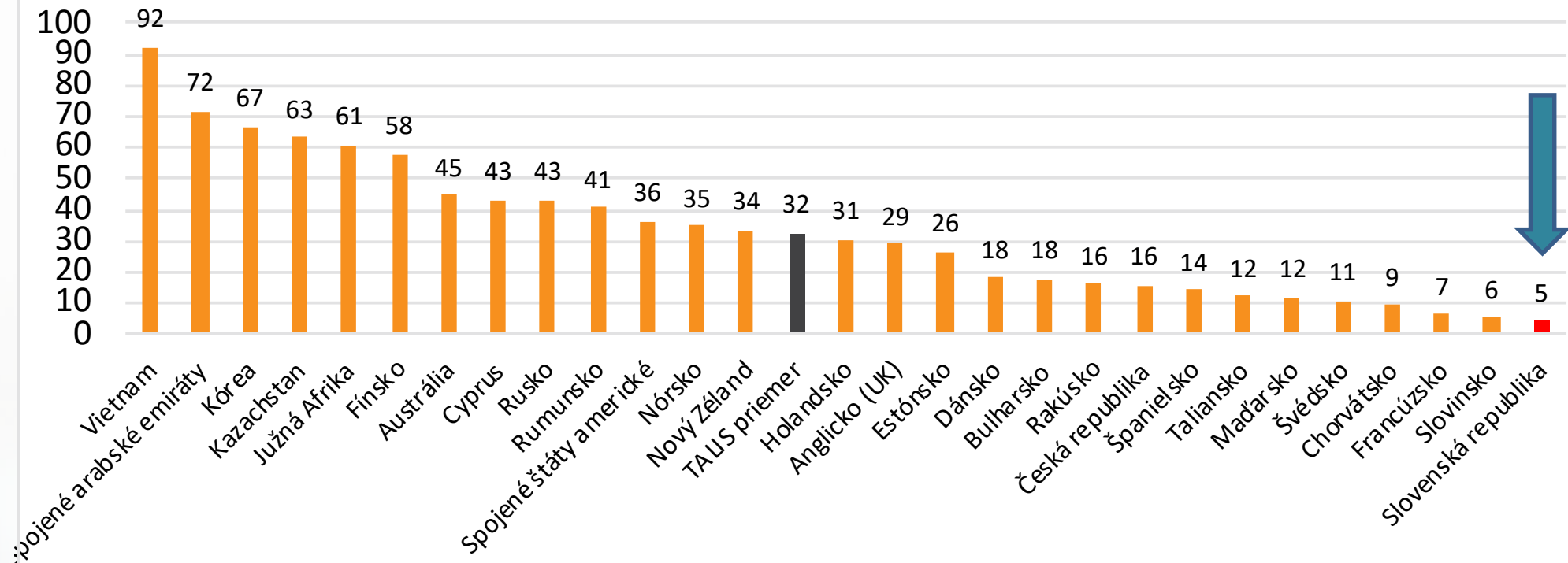
Hlavné témy prezentácie

- Ako sa **pripravujú** budúci učitelia/ky na svoje povolanie
- Ako sa **profesijne rozvíjajú** pedagogickí a odborní zamestnanci/kyne
- Ako **vnímajú žiaci/čky** svojich učiteľov/ky

Nízke spoločenské uznanie učiteľskej profesie

Atraktivita učiteľského povolania

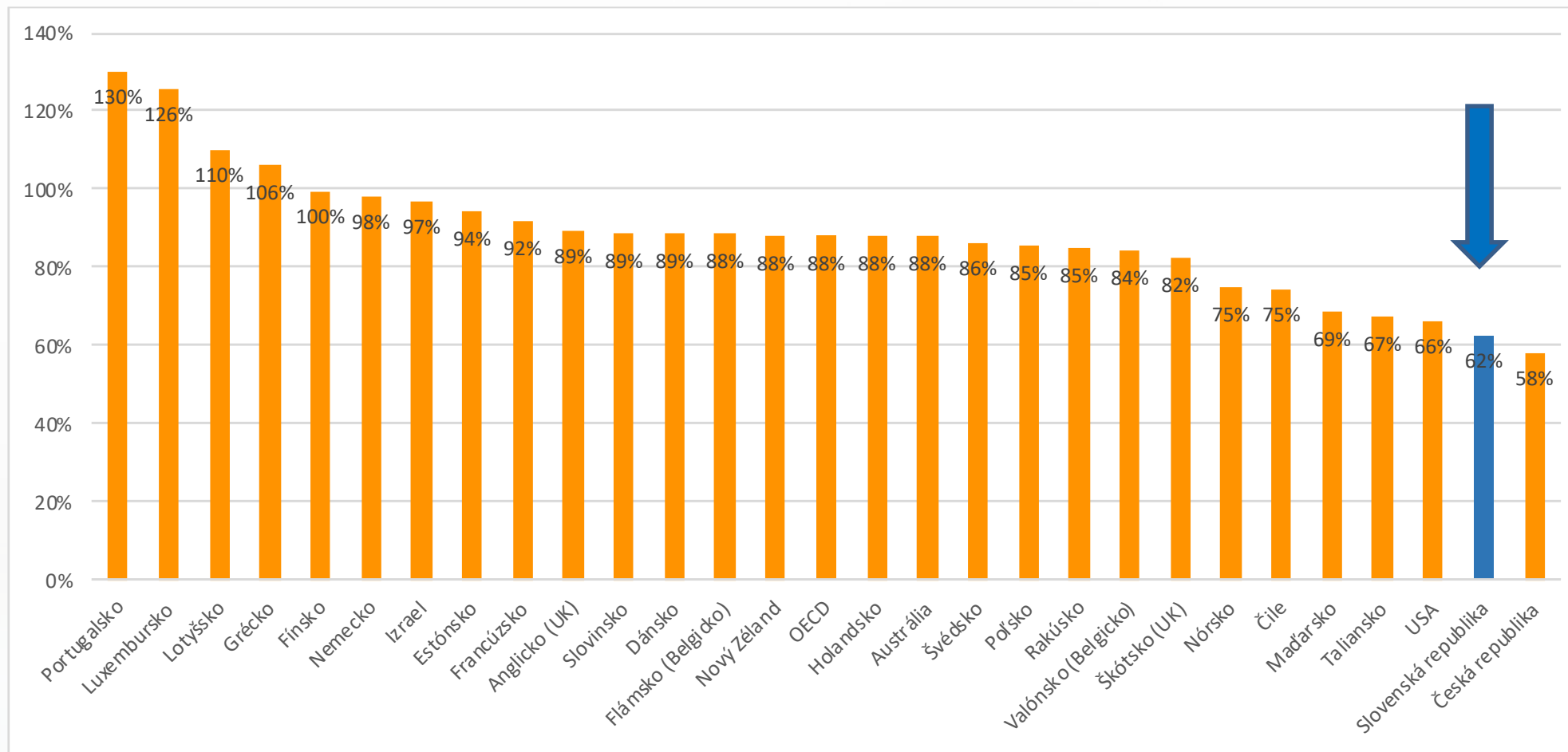
**Podiel (%) učiteľov 2. st. ZŠ, ktorí súhlasili s výrokom,
že učiteľská profesia je spoločensky uznávaná**

Zdroj: OECD 2019 (TALIS 2018)

Nízke platy učiteľov

Platy učiteľov 2. stupňa ZŠ porovnané s priemernými platmi vysokoškolsky vzdelaných ľudí

Zdroj: OECD 2017

Takmer polovica študentov/iek učiteľstva sa pripravuje na ne-pedagogických fakultách

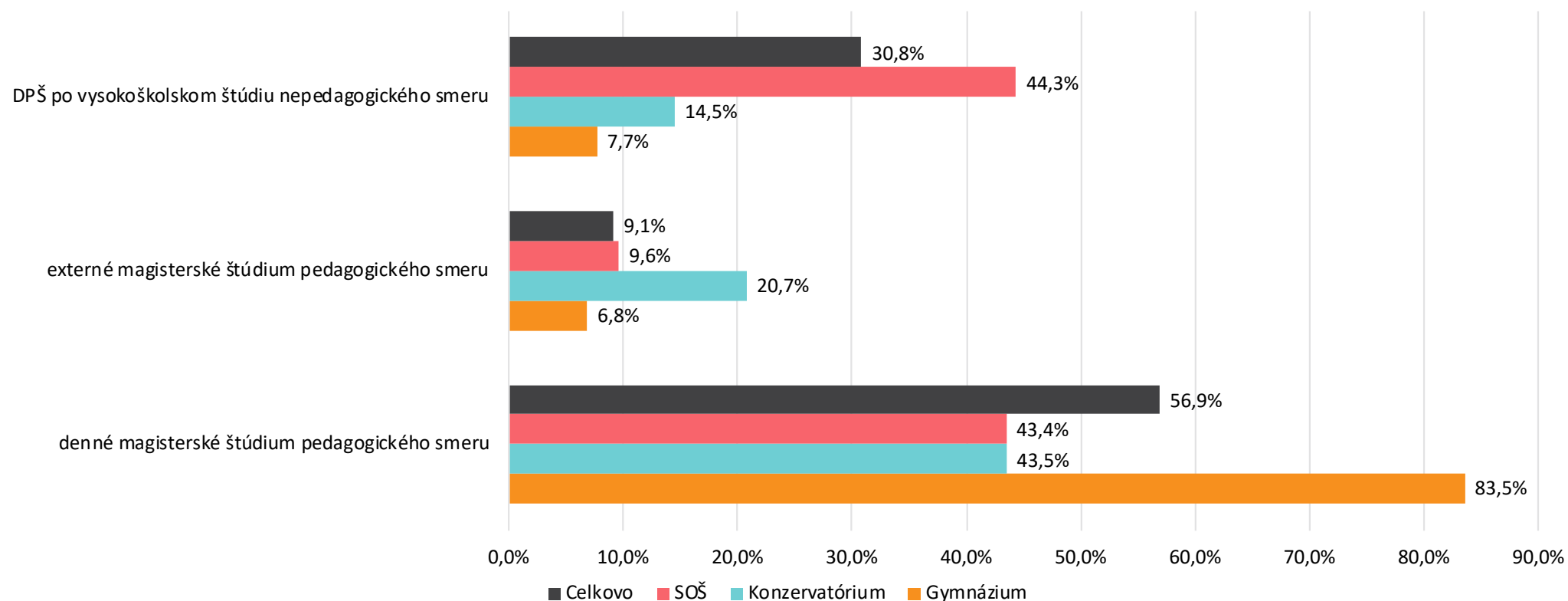
Kde sa pripravujú

- V rámci bakalárskeho a magisterského štúdia (dennej i externej formy) sa študenti/ky učiteľstva pripravujú
 - na celkovo **11 vysokých školách**
 - na **28 fakultách** z toho je len **7 pedagogických fakúlt**
- V akademickom roku 2016/2017 sa vzdelávalo len **55 %** na pedagogických fakultách (CVTI SR, 2018)
- Učiteľskú kvalifikáciu môžu získať i absolventi neučiteľských VŠ programov 2. stupňa cez tzv. **doplňujúce pedagogické štúdium**

Takmer tretina stredoškolských učiteľov nevyštudovala pôvodne učiteľstvo

Kde sa pripravujú

Aké pedagogické vzdelanie ste absolvovali? (môžete vybrať ľubovoľný počet odpovedí)

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, realizovaný v roku 2018. Počet respondentov: 667 učiteľov a učiteliek stredných škôl

Neexistuje takmer žiaden výber medzi uchádzačmi/kami na študijné programy učiteľstva

Ako sú vyberaní

- Relatívne **nízky záujem** o učiteľské odbory
- Relatívne **vysoký počet voľných miest** do študijných programov učiteľstva
- Problematická **štruktúra študentov učiteľstva**
„Úplne dramaticky je nízke číslo uchádzačov z gymnázií, čiže absolventi gymnázií sa takmer vôbec neuchádzajú o učiteľské štúdiá. [...] Stále sa zvyšuje počet absolventov stredných odborných škôl a odborov, ktoré viac-menej nemajú sociálne alebo humanitné zameranie.“ (VŠ pedagóg)
- **Absencia prijímacích skúšok**
„Prijímacie skúšky realizujeme výlučne na tretí stupeň vysokoškolského vzdelávania, teda na doktorandský študijný program, pretože to vyplýva zo zákona. Na ostatných programoch prijímacie pohovory či prijímacie skúšky nerealizujeme. [...] Vysokoškolské vzdelávanie [učiteľského smeru] sa stalo masovým vzdelávaním, vzdelávanie prístupné pre každého, tým sa to zdegradovalo.“ (dekan/ka pedagogickej fakulty)

Budúci učítelia/ky sa pripravujú hlavne na to, čo učiť a nie, ako to učiť

V akých obsahových oblastiach sa pripravujú

- Prevažuje rozvoj **teoretických vedomostí** na úkor získavania **praktických zručností**

„Myslím si, že máme veľmi dobré odborné vedomosti a vzdelanie, že až na takej, povedala by som, nadštandardnej úrovni, v porovnaní s tým, čo reálne budeme ako učítelia využívať. Ale nemáme to nejako zaplikované v praxi. Ani nám to v podstate nebolo ukázané, ako by sa tie vedomosti mali podávať deťom.“ (študentka učiteľstva)

- Študenti/ky učiteľstva poukazujú na nedostatok prípravy v oblasti **výučby detí s rôznymi druhmi znevýhodnenia**

„No nám napríklad dokola hovoria o integrovaných žiakoch. Proste že sa to môže stať. Ale nikto nám nikdy nepovedal, ako by sme ho mali učiť, keby že toho integrovaného žiaka máme. Ako by sme ho mali učiť, aby sme neodstrkovali ostatných žiakov, aby to nevnímali, že sa viac venujem jemu a im menej.“ (študentka učiteľstva)

Budúcich učiteľov pripravujú na nové vyučovacie metódy zastaranými metódami

Ako formou sa pripravujú

Aké metódy a formy výučby Vaši učitelia najviac využívajú? Vyberte najviac päť odpovedí.

	Učiteľstvo a iné pedagogické vedy	Celkovo
Výklad	88,1%	83,8%
Diskusia o preberanej téme	60,0%	48,5%
Individuálne samoštúdium	39,0%	40,7%
Práca v malých skupinách	32,4%	28,7%
Aplikácia teoretických poznatkov na príkladoch z praxe	31,4%	35,2%
Riešenie problémov študentmi	25,7%	28,3%
Učiteľ počas vyučovania nahlas číta texty dôležité pre preberanú látku	25,5%	29,3%
E-learning	21,6%	13,4%
Interaktívne vzdelávanie (napr. hranie rolí, simulovanie praxe)	13,4%	9,2%
Počet respondentov	760	3835

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, realizovaný v roku 2018.

Pedagogické praxe sú príliš krátke, neskoro v rámci štúdia a bez kvalitnej reflexie

Ako praxujú

- „Máme strašne **málo praxe**, lebo my sme začali praxovať vlastne až v magisterskom štúdiu.“ (študentka učiteľstva)
- „Prax prišla naozaj **až v poslednom semestri**. Päť rokov sme chodili do školy, nemali sme žiadnu prax a zrazu nás pustili na šesť týždňov na strednú školu učiť, čiže nebolo to veľmi dobré spojenie teórie s praxou.“ (študentka učiteľstva)
- „V bakalárskom štúdiu som sa stretala s tým, že nás cviční učitelia vyslovene odrádzali od toho, aby sme šli učiť. Ak sa nám aj podarilo to, že sme mohli chvíľu učiť, tak proste **žiadna spätná väzba** nebola.“ (študentka učiteľstva)

Profesijný rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov

Učítelia pociťujú najväčšiu potrebu sa profesijne rozvíjať vo výučbe žiakov so špeciálnymi potrebami

V akých oblastiach pociťujú potrebu sa rozvíjať a v ktorých sa rozvíjajú

Oblasti, v ktorých učítelia cítia potrebu sa rozvíjať	%
Vyučovanie žiakov so špeciálnymi potrebami	26,5
Manažovanie správania žiakov v triede	19,1
IKT zručnosti vo vyučovaní	16,6
Spôsoby hodnotenia žiakov	11,3
Vedomosti v mojom vyučovacom predmete	11,1
Pedagogické kompetencie v mojom vyučovacom predmete	10,7
Vyučovanie v multikultúrnom a multijazyčnom prostredí	9,3

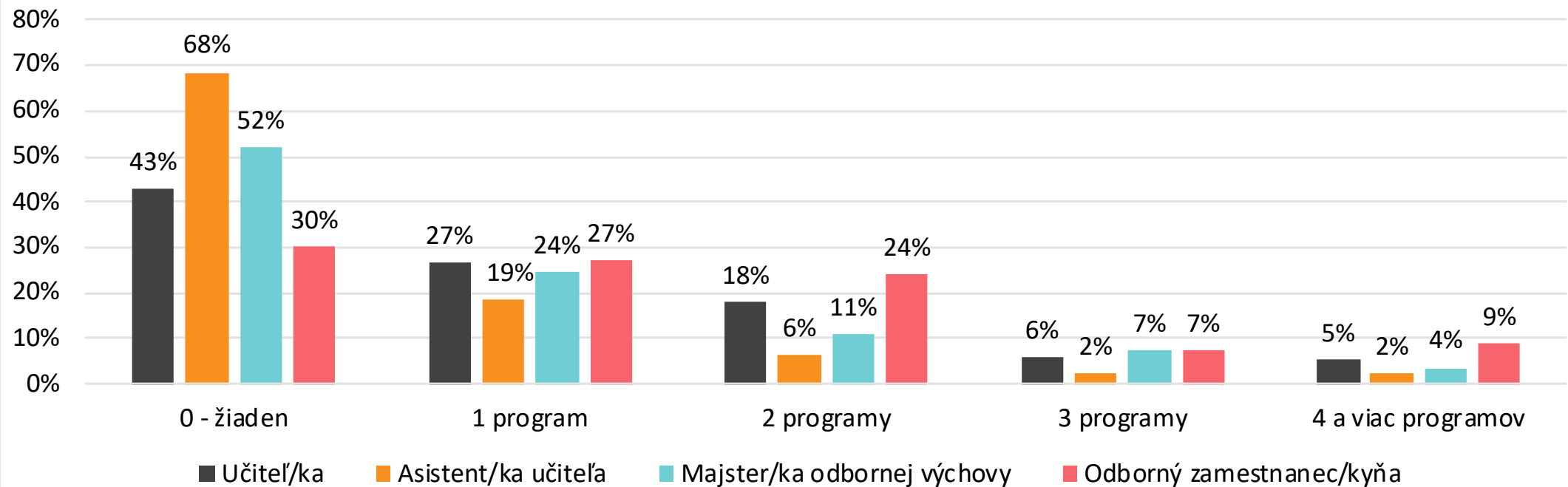
Oblasti, v ktorých sa učítelia rozvíjali v poslednom roku	%
Vedomosti v mojom vyučovacom predmete	67,1
Pedagogické kompetencie v mojom vyučovacom predmete	64,7
IKT zručnosti vo vyučovaní	60,0
Spôsoby hodnotenia žiakov	43,4
Vyučovanie žiakov so špeciálnymi potrebami	36,7
Manažovanie správania žiakov v triede	33,2
Vyučovanie v multikultúrnom a multijazyčnom prostredí	14,2

Zdroj: OECD 2019 (TALIS 2018)

Značný podiel učiteľov za posledný rok neabsolvovalo žiadne ďalšie vzdelávanie

V akej frekvencii sa rozvíjajú

Koľko programov ďalšieho vzdelávania (akreditovaných i neakreditovaných) ste absolvovali za posledných 12 mesiacov? (vyberte jednu odpoveď)

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, realizovaný v roku 2018. Počet: 4 850 respondentov z MŠ, ZŠ, SŠ (vrátane špeciálnych).

Pedagogickí a odborní zamestnanci zažívajú mnoho prekážok, aby sa profesijne rozvíjali

Čo im bráni sa rozvíjať

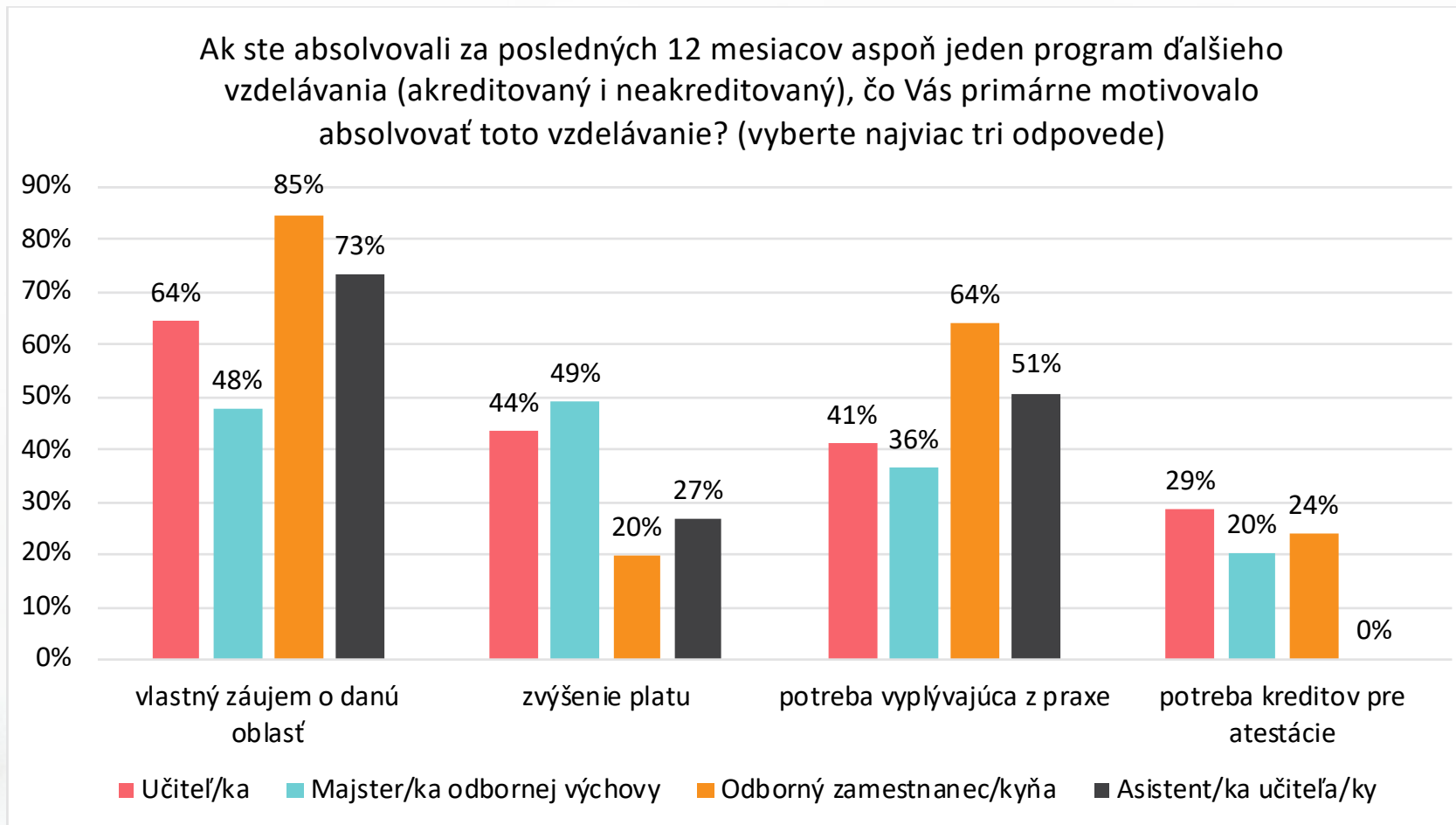
Čo Vám za posledných 12 mesiacov zabránilo absolvovať nejaké ďalšie vzdelávanie (akreditované i neakreditované), ktoré by ste radi absolvovali? (môžete vybrať ľubovoľný počet odpovedí)

	Učiteľ/ka	Asistent/ka učiteľa/ky	Majster/ka odbornej výchovy	Odborný zamestnanec/kyňa
nič	32,3%	30,2%	33,5%	20,7%
príliš veľa inej práce	22,4%	10,3%	11,6%	18,9%
nedostatočná ponuka vhodných akreditovaných programov	20,8%	22,1%	27,0%	49,8%
vzdelávací program sa nekonal, neotvoril	14,4%	11,8%	10,6%	14,1%
iné	14,1%	24,3%	12,1%	16,4%
príliš vzdialenosť od miesta konania	10,7%	6,3%	9,0%	16,9%
príliš drahé a škola nemohla preplatiť	9,5%	5,3%	10,0%	27,0%
nedostatočná ponuka vhodných neakreditovaných programov	6,0%	9,0%	5,6%	18,4%

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, realizovaný v roku 2018. Počet: 4208 respondentov z MŠ, ZŠ, SŠ (vrátane špeciálnych).

Pedagogickí a odborní zamestnanci uvádzajú externú motiváciu sa profesijne rozvíjať

Čo ich motivuje sa rozvíjať

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, realizovaný v roku 2018. Počet: 2479 respondentov z MŠ, ZŠ, SŠ (vrátane špeciálnych).

Súčasný systém oceňuje absolvovanie profesijného rozvoja a nie získanie nových zručností

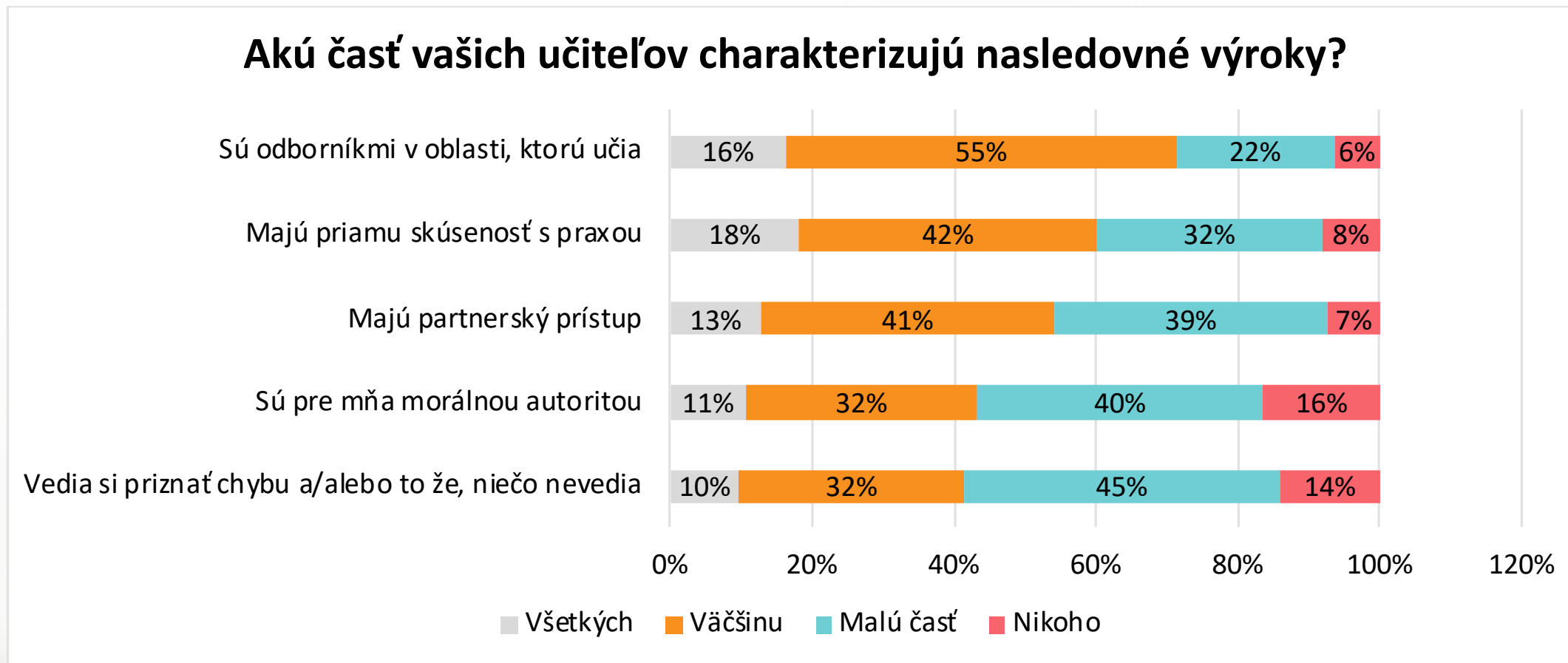
System profesijného rozvoja

- „Platíme za to, že učitelia absolvovali nejaké vzdelávania bez toho, aby tam bol reálny **transfer do praxe**, to znamená, aby sa **zvýšila kvalita vyučovacieho procesu**.“ (zamestnanec MPC)
- „Tým, že sa nastavil kreditový systém, sa jednoducho otvorila Pandorina skrinka **podfinancovania učiteľov** z hľadiska **miezd učiteľov**. To je legitímny problém, ktorý treba vyriešiť a musí sa nejako postupne riešiť.“ (zamestnanec MPC)

Ako vnímajú žiaci/čky svojich učiteľov/ky

Podľa žiakov sú ich učitelia skôr odborníci než osobnosti

Ako vnímajú žiaci/čky svojich učiteľov/ky

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, realizovaný v roku 2018. Počet respondentov: 2 827 stredoškolských žiakov/čok

Tri štvrtiny žiakov sa stretlo s tým, že učiteľ ponižuje žiakov pred spolužiakmi

Ako vnímajú žiaci/čky svojich učiteľov/ky

74 %

žiakov/čok stredných škôl sa stretlo s tým, že **učiteľ ponižuje žiakov** pred spolužiakmi (napríklad používa prezývky, zosmiešňuje ich a pod.)

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, realizovaný v roku 2018. Počet respondentov: 2 827 stredoškolských žiakov/čok

Zhrnutie

- **Odmeňovanie** učiteľov nie je dostatočné a ich **spoločenské uznanie** nie je adekvátne náročnosti ich povolania.
- Príprava budúcich učiteľov je zameraná prevažne na **rozvoj teoretických vedomostí** – teda čo učiť, a nie praktických **pedagogických zručností** – ako učiť.
- Na budúce povolanie učiteľa sa pritom pripravujú zväčša **zastaranými metódami**.
- Systém **profesijného rozvoja** súčasných učiteľov a učiteliek taktiež nedostatočne rozvíja ich pedagogické zručnosti.
- Žiaci zažívajú od učiteľov rôzne formy **ponižovania**.

Príprava a rozvoj vysokoškolských pedagogických a vedeckých pracovníkov / čok

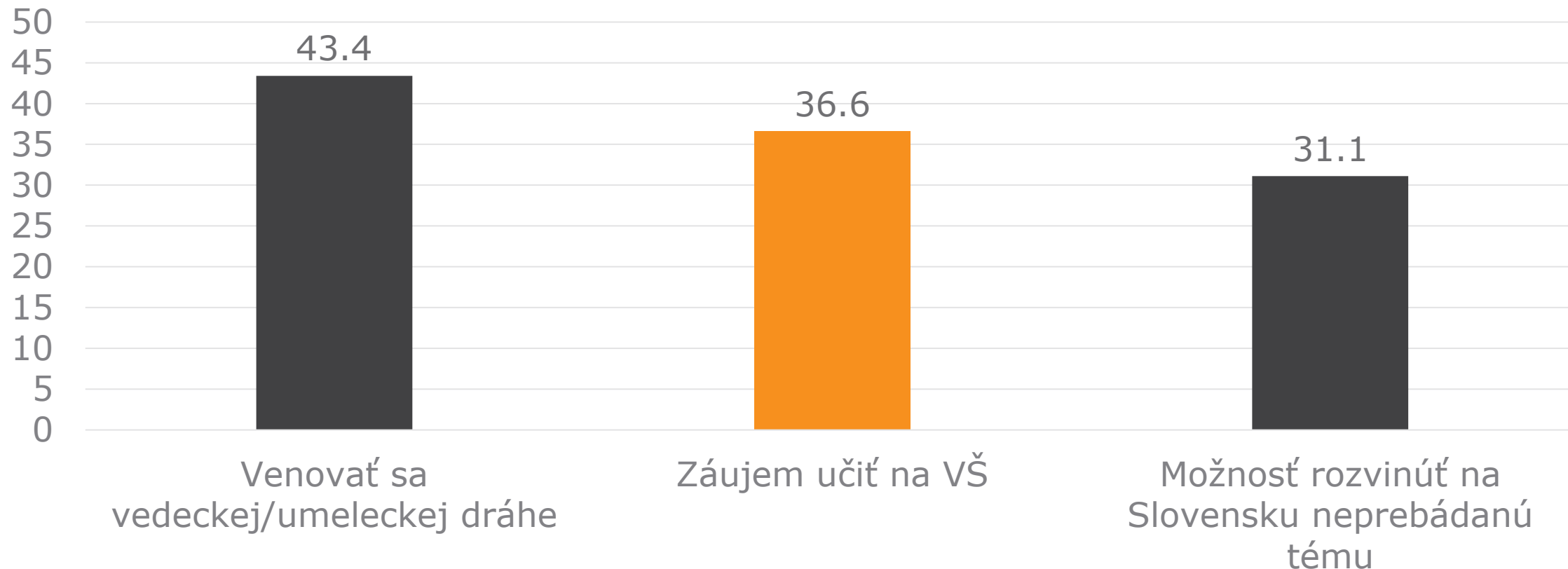
Renáta Hall

Štruktúra prezentácie

- Príprava doktorandov na učenie a vedeckú a umeleckú činnosť
- (Ne)záujem doktorandov o prácu na VŠ
- Čo negatívne vplýva na kvalitu výučby na VŠ?
- Ako sa to prejavuje vo vnímaní VŠ učiteľov vysokoškolákmi?
- Čo VŠ učiteľom bráni podávať kvalitné vedecké/umelecké výkony?

Aká bola motivácia ísť študovať na doktorandské štúdium?

Aká bola motivácia ísť študovať na doktorandské štúdium? Výber troch z 12 odpovedí.

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, 2018. Počet respondentov: 614 doktorandov

Na učenie sa špeciálne nepripravuje viac ako polovica doktorandov

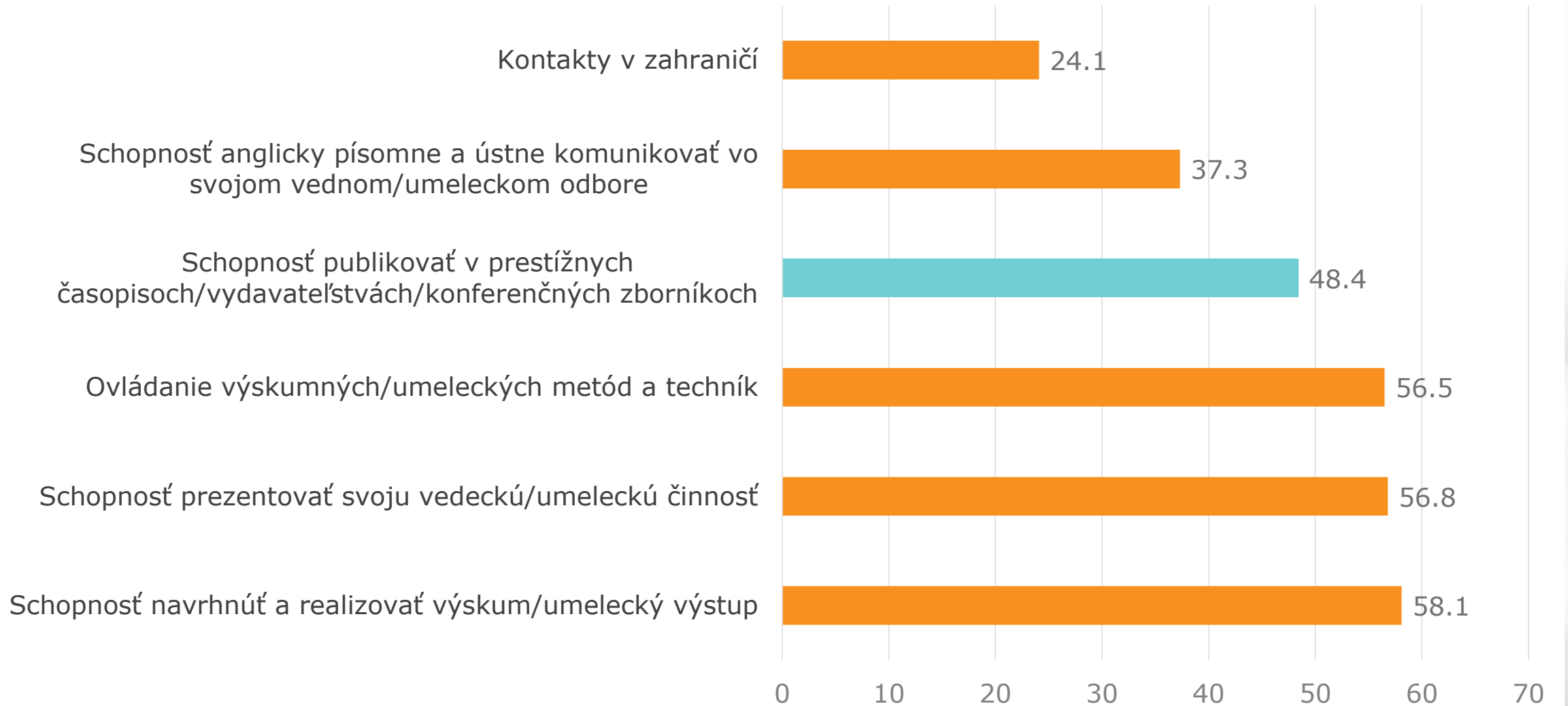
Ani skúsení učitelia im veľmi nepomáhajú

Ako spolupracujete s učiteľmi pri príprave, realizácii výučby a hodnotení študentov? Vyberte všetky relevantné odpovede. (výber 7 odpovedí z 11)

Od prvej hodiny učím bez pomoci učiteľa	57 %
Počas semestra priebežne konzultujem obsah a formu výučby s prednášajúcim	32 %
V spolupráci s učiteľom pripravujem ciele, obsah a štruktúru predmetu	23 %
Chodím sa pravidelne pozerať na hodiny skúseného učiteľa/školiťeľa	13 %
Učím spoločne s učiteľom	11 %
Učiteľ je so mnou na mojich prvých hodinách a postupne mi učenie prenecháva	7 %
Učiteľ pravidelne chodí na moje hodiny a dáva mi spätnú väzbu	1 %

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, 2018. Počet respondentov: 614 doktorandov

V ktorých oblastiach Vás doktorandské štúdium pripravuje na vedeckú/umeleckú činnosť? (Ľubovoľný počet odpovedí z 15, vybrané len niektoré odpovede v %)

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, 2018. Počet respondentov: 614 doktorandov

I keď doktorandov ubúda...

10 949 (doktorandi 2009)

6769 (doktorandi 2018)

CVTI, 2018

... len časť z nich sa chce zamestnať na VŠ

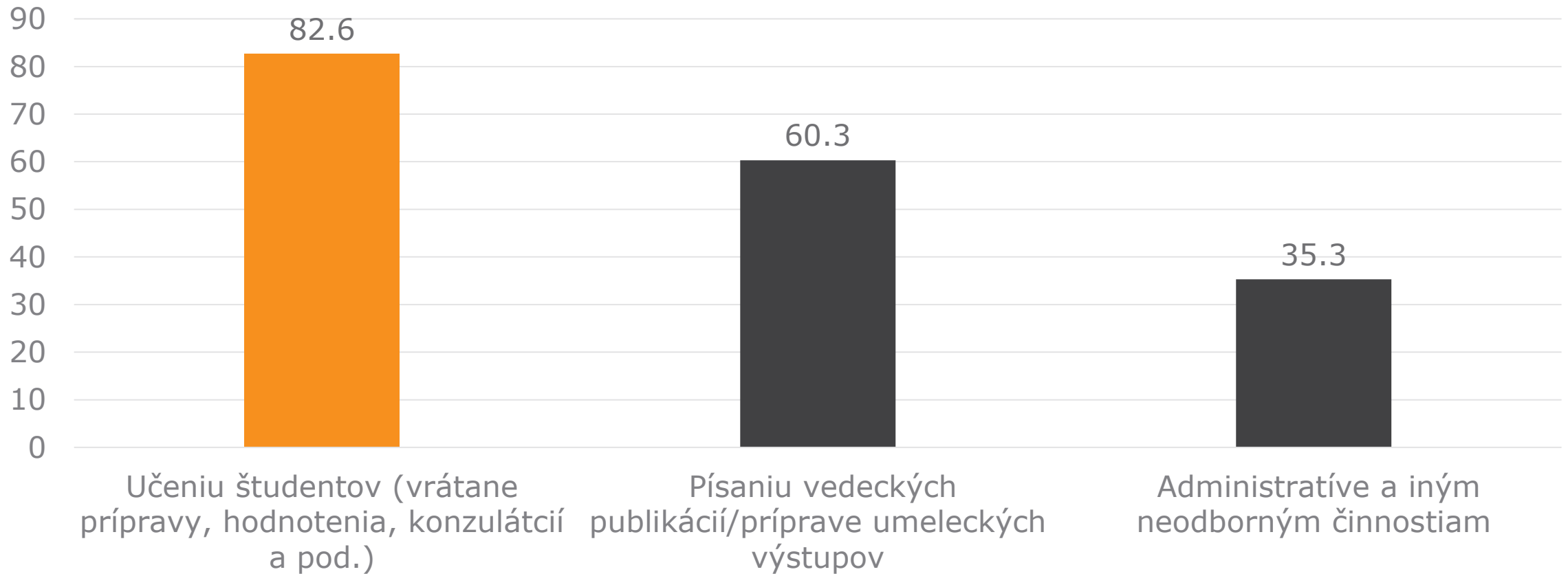
53 %

5 najčastejšie označovaných dôvodov, čo doktorandi odrádza od práce na VŠ na Slovensku po skočení doktorátu (mohli označiť ľubovoľný počet odpovedí z 10 možností)

- Nízke nástupné platy (65 %)
- **Na VŠ je veľa priemerných a neprogresívnych ľudí, ktorí bránia v práci schopným ľuďom (40 %)**
- **Na VŠ prevládajú hierarchické vzťahy (34 %)**
- Na VŠ sa neotvárajú nové miesta (33 %)
- Zmluva po PhD. je na krátke obdobie (27 %)

VŠ učitelia sa najviac venujú učeniu, čas im berie aj administratíva

Čomu najviac času venujú VŠ učitelia? Výber top 3 (%)

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, 2018. Počet respondentov: 852 VŠ učiteľov pôsobiach na Slovensku

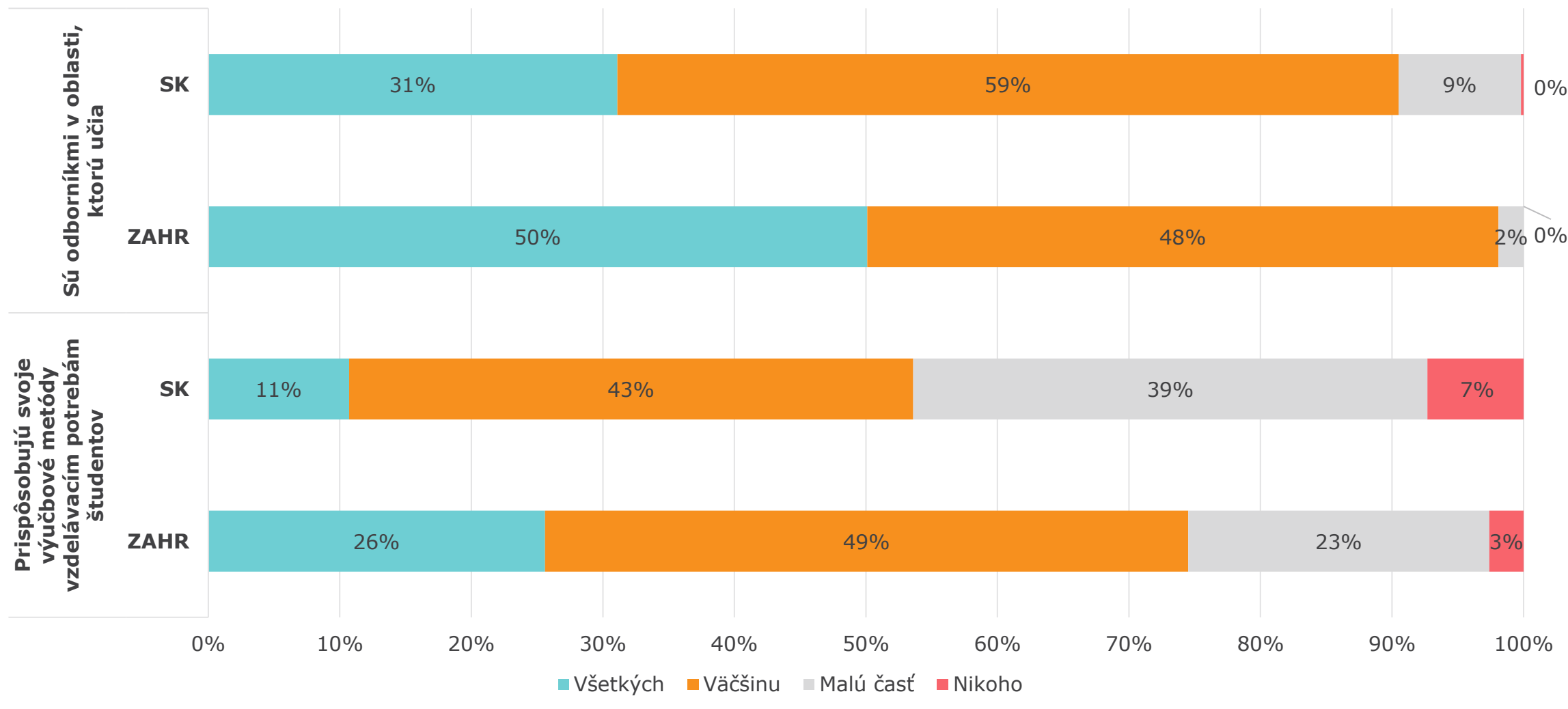
Dve tretiny učiteľov si myslí, že kritériá ich hodnotenia nezohľadňujú kvalitu ich pedagogickej činnosti a zároveň...

Čo má najnegatívnejšie vplyv na kvalitu Vašej výučby? Výber top 5 odpovedí.

	(%)
Nízka kvalita študentov	68.6
Tlak na vedecké výstupy	58.6
Nedostatok financií na vybavenie pre výučbu	34
Veľký počet študentov v krúžku/v skupine	31.2
Nezáujem vedenia o kvalitu pedagogického procesu	27.7
Povinnosť učiť príliš veľa hodín	23.3
Nedostatok kvalitných programov/kurzov rozvíjajúcich pedagogické zručnosti	11.8

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, 2018. Počet respondentov: 852 VŠ učiteľov pôsobiach na Slovensku

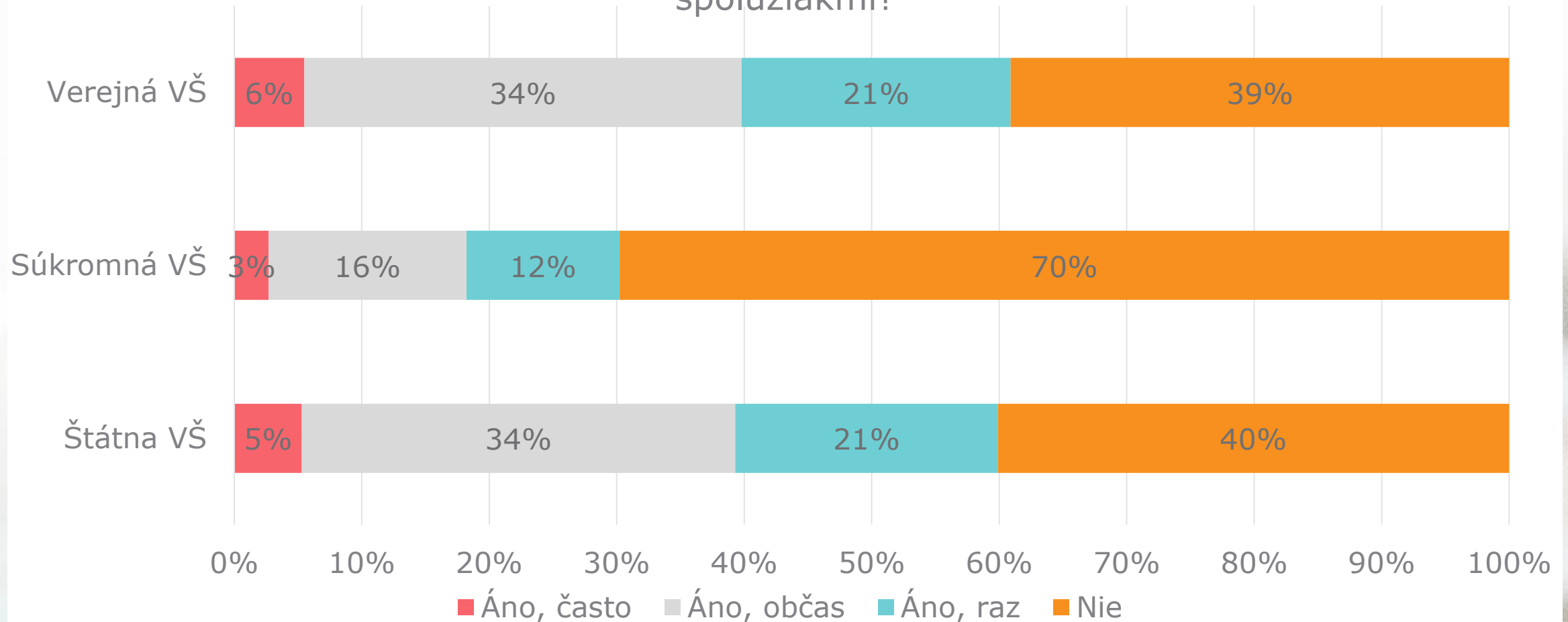
Akú časť Vašich učiteľov charakterizujú nasledovné výroky?

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, 2018. Počet respondentov: 3 835 vysokoškolákov na Slovensku a 1 404 v zahraničí

Na súkromných VŠ sa javia vzťahy medzi študentmi a učiteľmi lepšie

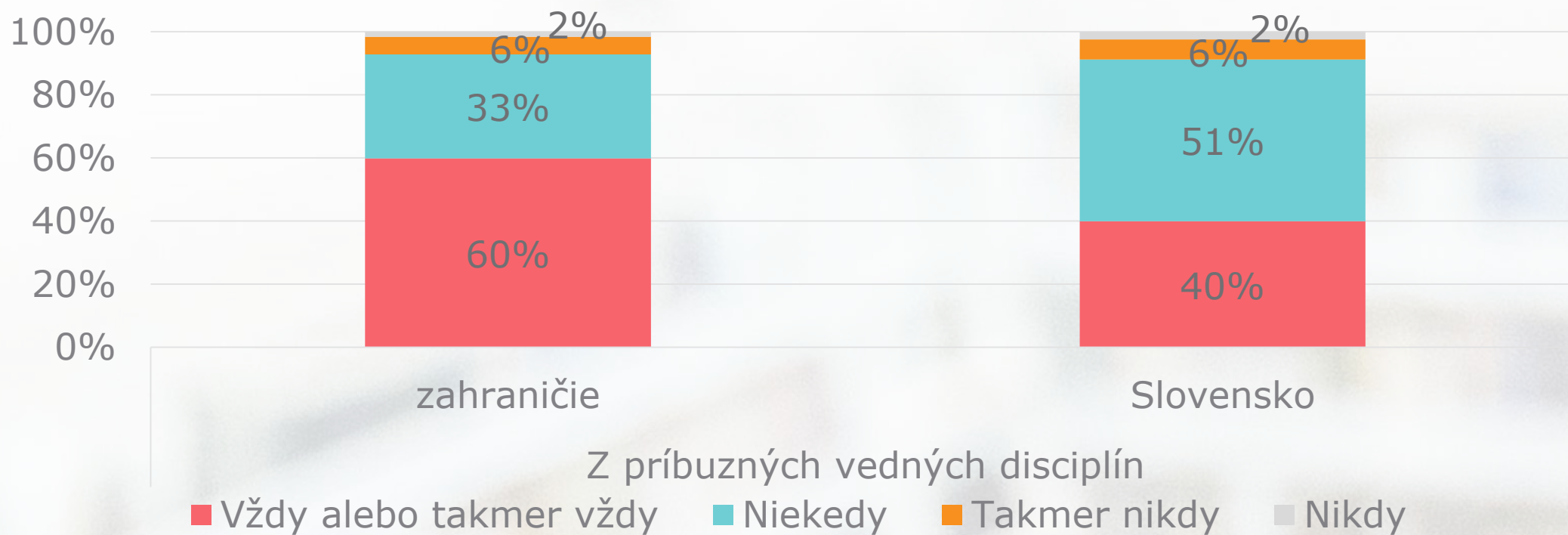
Stretli ste/stretávate sa s tým, že učiteľ ponižuje študentov pred spolužiakmi?

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, 2018. Počet respondentov: 3 835 vysokoškolákov na Slovensku

Vedec vedcovi vlkom

Ako často vo výskumnej/umeleckej činnosti spolupracujete s vedcami z iných disciplín/oblastí výskumu?

Zdroj: Dotazníkový prieskum To dá rozum, 2018. Počet respondentov: 852 VŠ učiteľov pôsobiach na Slovensku a 197 akademikov pôsobiach v zahraničí

Čo VŠ učiteľom najviac bráni podávať vedecké a umelecké výkony?

1. Byrokratická záťaž spojená s verejným obstarávaním:

49 % (technici 70 %; prírodné vedy 64 %)

2. Nedostatok peňazí na účasť na konferenciách/podujatiach v zahraničí: 41 %

3. **Nedostatok prostriedkov na publikovanie** v zahraničných časopisoch/u renomovaných vydavateľov: 43 % (zdravotnícke odbory: 60 %, pedagogické vedy: 59 %)

• **Nedostatok prostriedkov na prevádzku prístrojov** (technici 49 %; prírodné vedy 44 %) a **zlé prístrojové vybavenie** (technici 49 %; prírodné vedy 49 %)

• **Nedostatok prostriedkov na výskum v teréne/umeleckú činnosť:** 28 % (umelecké odbory 47 %)

Záver

- Doktorandi sú len čiastočne pripravovaní na učenie a vedeckú činnosť
- Učítelia veľa učia, ale kvalitné učenie nie je odmeňované, čo sa premieta do ich vzťahov so študentmi
- Naši VŠ učítelia relatívne málo spolupracujú
- Vo vedeckej a umeleckej činnosti je najväčším problémom verejné obstarávanie a až potom peniaze

ĎAKUJEME ZA POZORNOSŤ

PROJEKT PODPORUJÚ

Európska únia
Európsky sociálny fond

Nadácia

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS

DATALAN

